

Oponentní recenze – ČVUT FA, letní semestr 2022

Diplomní projekt: Jánské Koupele

Autor: Viktor Kirschner

Vedoucí ateliéru: Štěpán Valouch

Viktor Kirschner se ve své diplomní práci rozhodl zabývat velmi těžkým úkolem revitalizace chátrajícího areálu lázní Jánské Koupele. Představuje Jánské Koupele v kontextu historie lázeňství a upozorňuje trefně na skupinu významných lázeňských komplexů, které jsou v Čechách a na Moravě v existenčním ohrožení, a které pravděpodobně brzy zaniknou. Jedním z nich jsou právě Jánské Koupele nedaleko autorovy rodné Opavy, které jsou zasazeny v krásném přírodním rámci údolí řeky Moravice.

Autor rozděluje svou práci na analytickou a návrhovou část. Je třeba ocenit důsledný zájem o dějiny a vývoj areálu, což dokládá skvělá rešerše historických i současných fotografií v analytické části projektu. Popis každé jednotlivé stavby areálu je vyčerpávající detektivní prací, což je nedílnou součástí profese architekta zvláště v momentě, kdy pracuje s historickou substancí. Viktor Kirschner toto pochopil a důsledně studuje vývoj areálu, jeho historii, architektonické atributy, funkce a kontext jeho umístění. To pak vede ke správnému pochopení genia loci místa a nakládání s ním adekvátními prostředky architektonického návrhu. Jeden moment však v analytické části práce přeci jen postrádám, a to je úvaha (byť subjektivně pojatá) definující areál z hlediska urbanisticko-architektonických hodnot. Je potřeba pojmenovat to, co je cenné a co naopak není, které části je potřeba citlivě zrestaurovat, které odstranit, a které naopak lze oživit novými autorskými zásahy. S touto úvahou by rešerše byla kompletním pasportem stavby a nenahraditelnou metodikou pro postup záchrany a resuscitace architektonického celku. I přes to, že tato úvaha chybí, na papíře postupuje autor diplomní práce systematicky, citlivě a uvážlivě ve všech svých krocích.

V návrhové části projektu diplomant přichází s velkorysou vizí moderního lázeňského areálu pro r. 2030, která jej promění v živé místo, vytížený rekreační a pobytový areál s vysokým standardem služeb pro 400 hostů i okolní obyvatele a turisty.

Autor sleduje metodu obnovy původní kompozice areálu, která je založena na vztazích mezi jednotlivými klíčovými stavbami, ať už existujícími, nebo zaniklými. Ty zaniklé obnovuje v původní stopě – kolonáda, Švýcárna, pěší lávka. Zároveň je kompozice podřízena složité topografii, která rozděluje jednotlivé části výškově na ty u řeky a na ty nad řekou u lesa. V návrhu jsou přirozeně vytvářeny skupiny nových staveb sledující tuto logiku umístění. Tu hlavní, nový lázeňský dům, pak autor navrhuje ve větším detailu než ty ostatní, definované pouze v koncepci. Očištění areálu od nenávratně poškozených částí a jejich náhrada jsou občas diskutabilní a tendenčně selektivní (např. pasantní restaurace, některé

zdevastované kulturní památky), ale ve výsledku je nová urbanistická kompozice citlivě uspořádaná, energeticky posilující a správná. Obecně jde o citlivost k matérii a instinkt architekta pro to, kde a co nahradit. To přichází se zkušeností.

Přidávání nových vrstev a doplnění struktury lázeňského areálu do určité „ideální“ kompozice, která vychází z obnovení historických stop je metoda obhajitelná a přirozená. Autor doplňuje místo novými objekty a zásahy, které zpětně spojí areál do jednoho celku, organického, životaschopného a inspirativního.

Chybí mi jasně stanovená metodika architektonické očisty a doplnění areálu, která mě zavádí zpětně k analytické části práce. Zde by bylo potřeba vytvořit určitý manifest projektu, kterého by se autor mohl držet a systematicky se na něj odvolávat. Obnova historických stop, selekce staveb a jejich částí k zachování a k demolici je zajímavou součástí autorského přístupu, který navozuje mnohé otázky týkající se péče o památky.

Autor práce zaměřuje svoji pozornost na dvě historické části areálu – Léčebný dům a Penzion Pavel, které spatřuje jako hlavní kameny obnoveného provozu nových lázní. K nim přidává třetí hlavní kámen, nové lázně.

V případě Léčebného domu je naznačená metodika obnovy zcela jistě správná, i když jde o venkovní úpravy bez podrobnější analýzy interiérů a zásahů v nich (dle slov autora nebylo možno získat výkresovou dokumentaci objektů). I přes to je jednoznačně stanoveno, které provozy a architektonické části stavby by autor obnovil, doplnil a propojil v nový logicky uspořádaný celek. Návrh verandy k hlavnímu sálu je citlivý a soudobý. Podobné kroky očisty a doplnění činí diplomant u penzionu Pavel. Zde by mě zajímala akademická otázka, do jaké míry vlastně zchátralou památku obnovovat. Do podoby původní dvoupodlažní, tedy bez dřevěné nadstavby, nebo včetně nadstavby z raných let 20. století, která by se jistě musela, díky špatnému stavebně technickému stavu dřevěných částí, vystavět zcela znovu? Soudobou vrstvu penzionu Pavel tvoří dvorní vestavba obnoveného lázeňského provozu.

Jako hlavní detail projektu autor navrhl nový objekt „lesních lázní“ Camillo, pojmenovaných podle jednoho z majitelů lázní, hraběte Camilla Razumovského. Novostavbu umísťuje do severozápadní části areálu tak, aby neoslabil původní urbanistickou kompozici lázní. V siluetě vnějšku se nová budova projevuje čtyřmi nadzemními dřevěnými pavilony s valbovými střechami s břidličnou krytinou. Umístění i měřítko novostavby je zvoleno citlivě tak, aby nedominovalo a neoslabovalo historický komplex. Pavilony jsou postaveny na společnou betonovou podnož, která ukrývá lázeňské provozy a je téměř celá ponořena do svahu, zároveň využívá topografii k odstupňování a vytváření venkovních teras pro odpočinek hostů.

Návrh stavby je velmi propracovaný v půdorysech a v řezech. Určitý rozkol spatřuji mezi vnějším ztvárněním nadzemní utilitární dřevěné části a železobetonového soklu. V některých momentech v exteriéru působí jako dvě odlišné stavby. Materiálové řešení stavby odkazuje na kontext, zejména na období expanze penzionu Pavel, který byl rozšířen o dřevěné nadstavby. U nové stavby však postrádám pádný důvod tohoto striktního materiálového rozdělení. U Pavla šlo o dřevěnou nadstavbu z jiné fáze života stavby a její doplnění o lehkou konstrukci z důvodu statické únosnosti. Tento důvod u novostavby není a autorovo rozhodnutí takto stavbu rozčlenit vyznívá formálně. Kontextualita a účelnost se zde zaměřuje s formalitou a monumentalitou. Severovýchodní pohled působí rozpačitě a dokládá, že betonový sokl je díky proporcím otvorů málo soklem a nadstavba je nedostatečně nadstavbou. Obě části jsou si příliš podobné. Fasády jsou v principu stejné, jen v jiném materiálu. Detail okna v soklu je totožný s detailem okna v dřevěné nadstavbě. Přitom jde o jiné konstrukce, jiné návaznosti k ostění, k izolacím. Důslednost jinde v projektu patrná mi v těchto detailech připadá slabší.

Na tajemný svět v podzemních lázních nás v partii vstupu nic moc nepřipraví. Vstup do lázní přes dvojitě dveře je až příliš banální, následuje malá vstupní prostora s recepcí, žádné tajemství nebo zážitek, který by podnítil představivost o tom, co nás čeká dole v „jeskyni“.

Mé výtky směřují pouze k vnějšímu architektonickému výrazu, koncepčnosti a důslednosti řešení. V interiéru je autor naopak pečlivý, rafinovaný a chytrý. Dokládají to výborné řezy objektem. Určitá symetrie a utáženost dispozic odkazuje na velkorysé obrazy dispozic klasicistních, jejich rigiditu, řád, rytmus, metaforu a přísnost.

V interiéru soklu objevujeme další materiál – zelený keramický obklad a černé terazzo. Trochu postrádám k tomuto objasnění, jakousi konzistenci, vzájemné potvrzování jednoho materiálu druhým, jakou mají stavby, které nazýváme gesamtkunstwerkem. Vnitřní atmosféra interiérů je však velmi pěkná. Zajímalo by mě navíc, jak jsou osvětleny a jak působí lázeňské prostory v nitru 1.PP, do kterých se vstupuje z centrálního kříže chodeb. Přirozené světlo mi chybí v prostorech s masážními sprchovými pilíři.

Některé perspektivní záběry areálu dokládají schematičnost návrhu, což je v rámci tak širokého úkolu, který si diplomant zvolil, pochopitelné. I přes to jsou nové vrstvy staveb měřítkově adekvátní, citlivě umístěné a kultivované, což dokládá např. perspektiva hotelu. Důraz na detail je koncentrován do areálu nového lázeňského domu. Jeho těžký výraz však v porovnání s určitou lehkostí a elegancí původních lázeňských staveb působí mírně formálně. Nová architektura je i přes kritiku celkově kultivovaná, citlivě zakomponovaná a důstojná.

I přes uvedené kritické poznámky bych rád diplomanta ocenil za neuvěřitelně pečlivou rešerši místa, dobrou a citlivou práci s jeho potenciálem a odvážnou vizi, která spojuje historii a budoucnost.

Gratuluji Viktoru Kirschnerovi k podnětnému diplomnímu projektu a navrhuji jeho práci k obhajobě. Hodnotím ji známkou B.

Témata k diskusi a otázky:

- Jak byste s odstupem času pojmenoval a shrnul kvality místa, jeho urbanistické a architektonické hodnoty?
- Vysvětlíte, prosím, Vaše úvahy nad kritizovanými momenty novostavby – vnější výraz a fasády, sokl versus nadstavba, vstup do objektu, přirozené světlo v interiéru soklu

V Praze 28.5.2022

Pavel Nasadil

